

Prioritārās invazīvās vaskulāro augu sugas!

Aiva Bojāre

Daugavpils Universitāte

Projekts LIFE-IP LatViaNature

02.02.2022.

Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija

LIFE19 IPE/LV/000010 - LIFE-IP LatViaNature

Puķu sprigane

(*Impatiens glandulifera*)

- ❖ Viengadīgs, ātraudzīgs, 1-3 m augsts
- ❖ Stublājs stāvs, zarains, sulīgs, mezglu vietās paresnināts
- ❖ Ziedi lieli, skrajos ķekaros, sārti līdz violeti. Zied no jūlija līdz oktobrim
- ❖ Auglis - pogaļa, kas nogatavojoties strauji atveras un sēklas tiek izšautas, 1-5 m. Vienā pogaļā - 4-16 sēklas
- ❖ Viens augs sezonā - 2500 sēklas.
- ❖ Dīgtspēja - līdz 18 mēnešiem
- ❖ Vairošanās – tikai ar sēklām

Foto:
A.Bojāre

- ▼ **Introducēta kā dekoratīvs krāšņumaugs**
- ▼ **Dabiskās teritorijās nokļūst:**
  - **ar augu atliekām no dārziem, kur tiek audzēta**
  - **ar piesārņotu augsni, kurā ir sēklu materiāls**
- ▼ **Ūdensteces – sausas sēklas peld un pa straumi tiek pārnestas lielos attālumos**

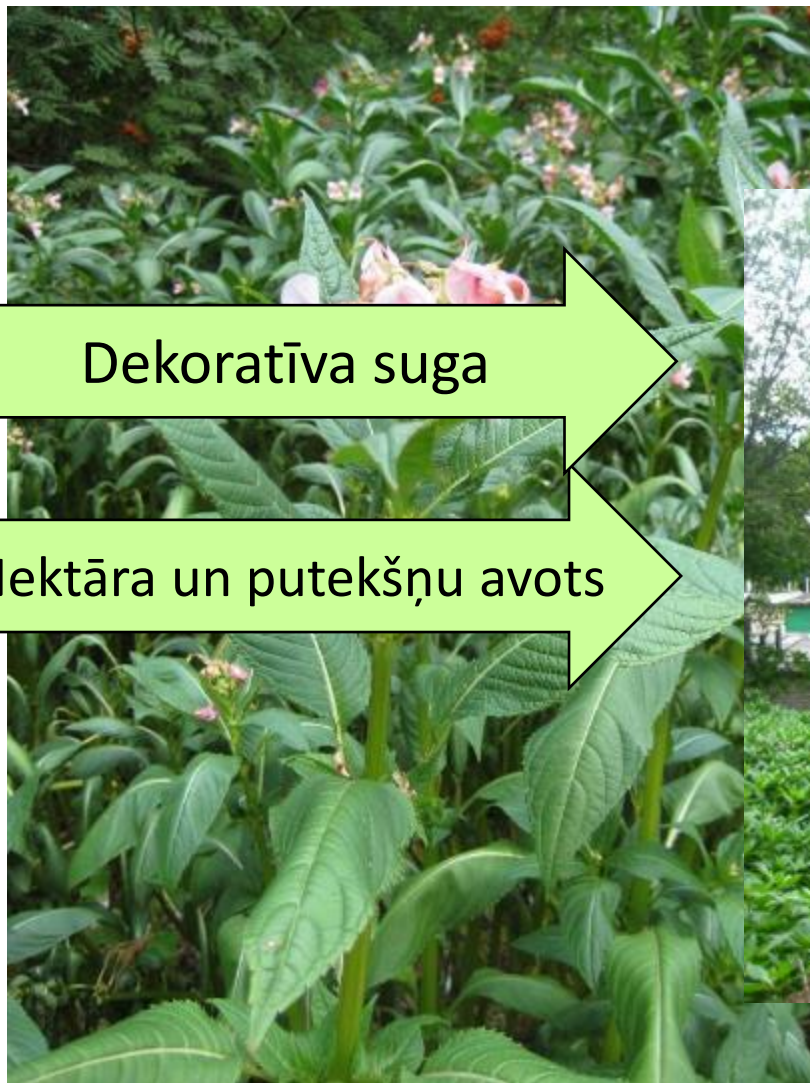

- ▼ **Pārsvarā suga invadē pietiekami mitras un auglīgas vietas, īpaši apdzīvotu vietu tuvumā:**
- ▼ **ūdenstilpju krastos**
- ▼ **mitros mežos**
- ▼ **slapjās pļavās**
- ▼ **ceļmalu grāvjos**
- ▼ **dzelzceļu uzbērumos**
- ▼ **krūmājos**
- ▼ **izgāztuvēs**
- ▼ **u.c. antropogēni ietekmētās un rudērālās vietās**

Foto: A.Bojāre

Puķu sprigane

Dekoratīva suga

Nektāra un putekšņu avots

Izspiež vietējās sugas

Kavē meža atjaunošanos

Provocē augsnes eroziju

Dārga, laikietilpīga iznīc.

- ▼ Pļauj no maija līdz jūlija beigām neziedošus augus vai tūlīt pēc pirmo ziedu parādīšanās. Mitrās vietās vēlama nopļauto stublāju savākšana, nogrieztie stublāji saskarē ar augsni var atkārtoti apsākņoties.

Foto: <https://www.imago-images.com/st/0091751699> Foto: Støtvigbekken 2016, www.cambridge.org/inp

Foto: <https://www.eryri-npa.gov.uk/>

- ▼ Pļaušana veģetācijas laikā jāatkārto 2-3 reizes, jo pēc nopļaušanas atlikusī apakšējā auga daļa, īpaši, ja pļauts augstu, spēj atkārtoti ataugt.

Ierobežošanas un izskaušanas metodes: IZRAUŠANA AR SAKNĒM

- ▼ Sekla sakņu sistēma, viegli izraujama, nerada būtiskus zemsedzes bojājumus. Izraujot ir svarīgi pārlauzt stublāju, jo augs spēj atkārtoti iesakņoties un atjaunoties.

Foto: <https://medpedia.framar.bg/>

- ▼ Ieteicamais laiks – pirms ziedēšanas līdz ziedēšanas sākumam.
- ▼ Izrautais materiāls jāizvāc.

Ierobežošanas un izskaušanas metodes: GANĪŠANA

- ▼ Auga sulīgos stublājus un lapas ēd liellopi un aitas.

Foto: <https://moving-child.com/en/bund-nature-conservation>

Foto: <https://moving-child.com/en/bund-nature-conservation>

Pēc divu nedēļu ganišanas

Ierobežošanas un izskaušanas metodes: APSTRĀDE AR KARSTU ŪDENI VAI TVAIKU

Foto: <http://capelife.com.au/steam-weed-control/>

Foto: <https://www.cambridge.org/core/journals/invasive-plant-science-and-management/article>

▼ **Metode, kas zinātniski dokumentēta un atzīta par efektīvu.**

A – pirms apstrādes;

B – Apstrādes laikā;

C – 5 nedēļas pēc apstrādes;

D – 13 nedēļas pēc apstrādes, jauni mērķa sugas augi nav konstatēti

Ierobežošanas un izskaušanas metodes: **HERBICĪDI**

<< - >>

<< + >>

- ▼ Ne-selektīva iedarbība

mazākā vai lielākā mērā
iznīcinātas tiks visas sugas

- ▼ Augsnes un gruntsūdeņu
piesārņošana

- ▼ Slīdzinoši efektīva

- ▼ Salīdzinoši zemas izmaksas

Kanādas zeltgalvīte

(*Solidago canadensis*)

Foto: L.Grīnberga

Foto: <https://uwaterloo.ca/astereae-lab>

Foto: <https://www.healthbenefitstimes.com/>

- ✓ Daudzgadīgs, 70 – 210 cm augsts
- ✓ Stublājs stāvs, vienkāršs, blīvi apmatots
- ✓ Ziedkopa blīva, skarveidīga, ziedi dzelteni.
Zied no jūlija līdz septembrim.
- ✓ Auglis - cilindrisks sēklenis ar lidpūku
- ✓ Viens augs sezonā - līdz 10 tūkstoši sēklu
- ✓ Vairošanās - ar sēklām, ar sakņu dzinumiem
- ✓ No citām līdzīgām sugām atšķirama pēc blīvi apmatota stublāja un lapas apakšpusēs.

Galvenie izplatības ceļi

- ▼ **Introducēta kā dekoratīvs krāšņumaugs.**
- ▼ **Dabiskās teritorijās nokļūst:**
  - **no parkiem, pamestiem dārziem, kur tā tikusi kultivēta.**
  - **Izmetot augu atliekas ārpus dārza teritorijas, bieži vien ūdenstilpju krastos, no kurienes tie ar straumi var tikt pārnesti uz citām vietām.**
  - **Sēkļu un sakņu fragmentu pārvešana no vienas vietas uz citu ar piesārņotu augsni.**
- ▼ **Nejauši - cilvēka darbības rezultātā, piemēram, izmantojot dzinumus ar ziediem/augļkopām kā dekoru, pēc tam izmetot atkritumos.**
- ▼ **Stādi nopērkami komerciālās stādaudzētavās, sēklas var pasūtīt internetā**

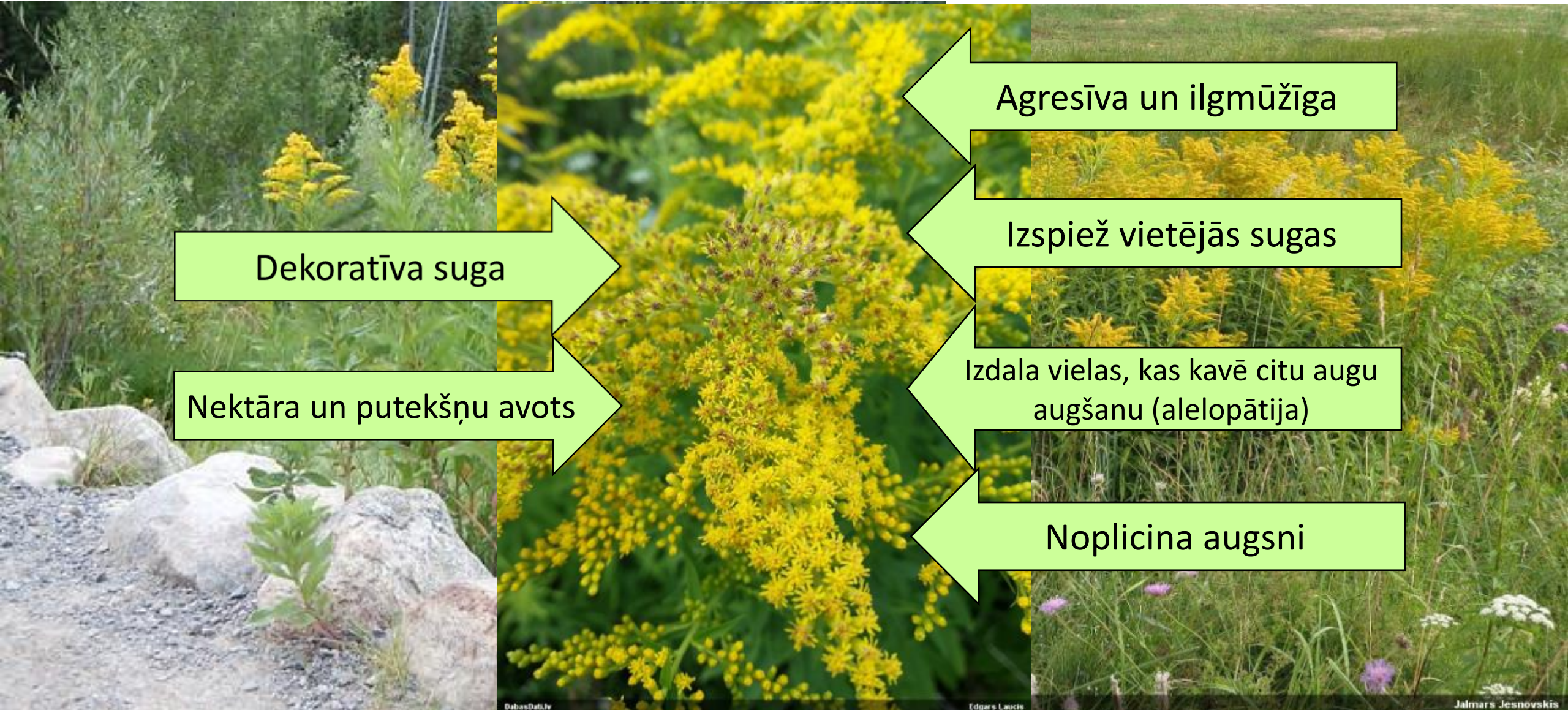
Foto: https://ukrb.in.com/show_image.php?imageid=126440

Foto: <http://coo.fieldofscience.com/2019/05/goldenrod.html>

- ▼ **Kanādas zeltslotiņa aug dažādās klajās augtenēs, gan sausā, gan arī vidēji mitrā augsnē:**
  - pamestu dārzu un mazdārziņu teritorijās
  - neapsaimniekotās pļavās, laukos
  - atmatās
  - ceļmalās
  - gar dzelzceļiem
  - krūmājos
  - izgāztuvēs
  - upju un citu ūdenskrātuviņu piekrastēs

Kanādas zeltgalvīte

Dekoratīva suga

Nektāra un putekšņu avots

Agresīva un ilgmūžīga

Izspiež vietējās sugas

Izdala vielas, kas kavē citu augu augšanu (alelopātija)

Noplicina augsni

Ierobežošanas un izskaušanas metodes:

- ▼ Pļaušana
- ▼ Izraušana/izrakšana
- ▼ Ganišana
- ▼ Apstrāde ar karstu ūdeni vai tvaiku
- ▼ Kultivēšana + graudzāļu sēšana
- ▼ Herbicīdi

Daudzlapu lupīna

(*Lupinus polyphyllus*)

- ✓ Daudzgadīgs, 50-130 cm augsts
- ✓ Stublājs stāvs, kails, nezarots
- ✓ Lapas garos kātos, staraini saliktas
- ✓ Ziedkopa - garš, konisks un blīvs ķekars, ziedi pamatformai violeti zili
- ✓ Zied jūnijā, jūlija sākumā.
- ✓ Auglis - plakana, zīdaini apmatota pāksts, kas nogatavojoties strauji atveras un sēklas tiek izkaisītas, līdz 1 m attālumam. Vienā pākstī 5-8 (12) sēklas.
- ✓ Viens augs sezonā – vairāk kā 1000 sēklu
- ✓ Dīgtsspēju saglabā vairākus gadu desmitus
- ✓ Vairojas ar sēklām un ložņājošiem sakneņiem

<http://floreduquebec.ca/>

<http://floreduquebec.ca/>

Galvenie izplatības ceļi

- ▼ **Introducēta kā dekoratīvs krāšņumaugs**
- ▼ **Lauksaimniecībā – kā augsnes ielabotājs un nostiprinātājs, vērtīga lopbarības kultūra**
- ▼ **Dabiskās teritorijās nokļūst:**
  - **no pamestiem dārziem, kur tā tikusi kultivēta**
  - **Sēkļu un sakņu fragmentu pārvešana no vienas vietas uz citu ar piesārņotu augsni**
- ▼ **Stādi nopērkami komerciālās stādaudzētavās, sēklas var pasūtīt internetā**

- ▼ maz izmantotas vai pamestas pļavas
- ▼ atmatas
- ▼ ceļmalas, gar dzelzceļiem
- ▼ nogāzes
- ▼ karjeri
- ▼ mežmalas un skraji meži, mežu kvartālu stigas

Daudzlapu lupīna

Dekoratīva suga

Ielabo, nostiprina augsni

Izspiež vietējās sugas

Ilgtermiņā izmaina barības vielu saturu augsnē un līdz ar to arī augu sabiedrības

Grūti apkarojama

Ierobežošanas un izskaušanas metodes:

- ▼ Pļaušana
- ▼ Izrakšana
- ▼ Ganišana – ar aitām
- ▼ Apstrāde ar karstu ūdeni vai tvaiku

- ▼ Herbicīdi

Pīlādžlapu sorbārija

(*Sorbaria sorbifolia*)

Foto: A.Bojāre

- ▼ Neliels, vasarzaļš, 1-3 m augsts, daudzstumbrains krūms.
- ▼ Dzinumu miza brūna. Zari stāvi.
- ▼ Lapas nepāra plūksnaini saliktas, atgādina pīlādža lapas.
- ▼ Ziedi blīvās, lielās un stāvās skarās. Ziedi balti.
- ▼ Zied no jūnija līdz augustam.
- ▼ Auglis - blīvi apmatots 5 someņu kopauglis.
- ▼ Vairojas ar sēklām un veģetatīvi ar sakņu atvasēm

- ▼ **Introducēts kā dekoratīvs krāšņumaugs.**
- ▼ **Dabiskos biotopos izplatās no:**
  - **nepapsaimniekotu parku**
  - **kapsētu**
  - **pamestu māju dārziem**
- ▼ **Stādus var iegādāties komerciālās stādaudzētavās**

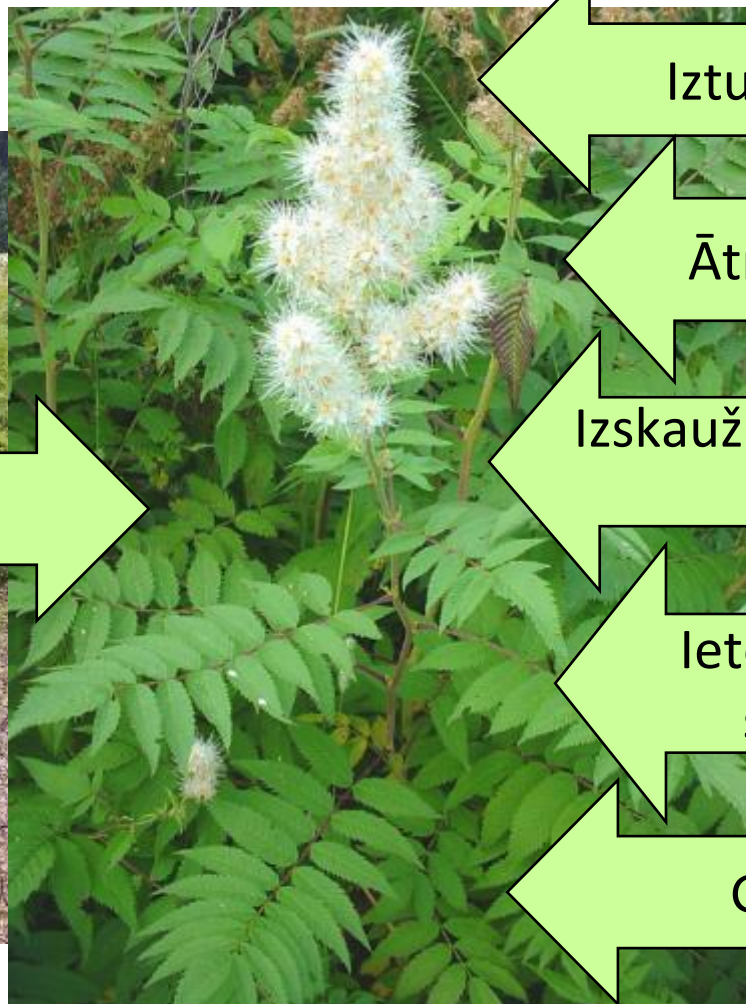

- ▼ mežos
- ▼ neapsaimniekotos parkos
- ▼ pamestas mājvietas
- ▼ ruderālās vietās, īpaši apdzīvotu vietu tuvumā

Pilādžlapu sorbārija

Dekoratīva suga

Izturīga un ilgmūžīga

Ātri izplatās lielās platībās

Izskauž un ierobežo citu sugu
augšanu

Ietekmē meža sabiedrību
sastāvu un struktūru

Grūti apkarojama

Ierobežošanas un izskaušanas metodes:

▼ Mehanizēta/manuāla izrakšana ar saknēm

▼ Nogriešana/trimmerēšana →

▼ Herbicīdi

Krokainā roze

(*Rosa rugosa*)

- ▼ Zems, vasarzaļš, 0.5-2 m augsts krūms
- ▼ Stumbrs un zari dzeloņaini
- ▼ Lapas nepāra plūksnaini saliktas, krokainas, lapas kāts dzeloņains
- ▼ Ziedi lieli, karmīnsarkani
- ▼ Zied no maija līdz septembrim
- ▼ Auglis – liels, oranžsarkans, lodveidīgs, nedaudz saspīests riekstiņu kopauglis, ko apņem sulīga augļsedze
- ▼ Vairojas ar sēklām un veģetatīvi ar sakņu atvasēm

- ▼ **Introducēts kā dekoratīvs krāšņumaugs.**
- ▼ **Plaši stādīta kāpu nostiprināšanai, dzelzceļa un maģistrāļu nogāžu stiprināšanai**
- ▼ **Sēklas izplata putni un dzīvnieki**
- ▼ **Sēklu un sakņu fragmentu pārnese:**
  - ar ūdeni
  - ar piesārņotu augsni
- ▼ **Stādus var iegādāties komerciālās stādaudzētavās**

<https://www.pinterest.com/>

<https://www.nature.com/articles/35106677>

- ▼ kāpās
- ▼ sausās pļavās
- ▼ ceļmalās, gar dzelzceļiem
- ▼ parku apkaimē
- ▼ pie pamestām mājvietām
- ▼ nezālienēs
- ▼ tīrumu malās
- ▼ sausās mežmalās

<https://www.auseklis.lv/raksti/>

A.Sparinska

Krokainā roze

Dekoratīva suga

- Spēj augt ekstrēmās augšanas apstākļos
- Agresīva, veido blīvas audzes
- Izskauž citas sugas
- Grūti apkarojama

metodes:

- ▼ Mehānizēta izrakšana
- ▼ Manuāla izrakšana
- ▼ Dzinumu intensīva un regulāra apgriešana

<http://sandlife.se/>

- ▼ Ganišana – aitas, kazas
- ▼ Herbicīdi

<https://www.progressiveforage.com/forage-production/management/>

Vārpainā korinte (*Amelanchier spicata*)

Foto: A.Priede

<https://commons.wikimedia.org>

- ✓ Samērā liels, stāvs, 1.5-5 m augsts krūms
- ✓ Ziedi īsos, stāvos ķekaros, balti
- ✓ Zied maija beigās un jūnijā
- ✓ Auglis – sulīgs, nogatavojies zilganmelns, ar apsarmi ābols
- ✓ Nogatavojas augustā
- ✓ Vairojas ar sēklām un sakņu atvasēm

- ▼ **Introducēta kā dekoratīvs un pārtikas augs**
- ▼ **Sēklas izplata putni un sīkie dzīvnieki**

- ▼ Suga ir pieticīga un spēj augt dažādās augsnēs:
- ▼ vidēji mitros un sausos skujkoku mežos
- ▼ nogāzēs
- ▼ piekrastes rajonos
- ▼ mežainās kāpās
- ▼ ceļmalās

Foto: A.Bojare

Vārpainā korinte

<https://www.dreamstime.com/>

Dekoratīva suga

Pārtikas augs

Agresīva, veido blīvas audzes

Izmaina vietējo augu sabiedrības

Izmaina apgaismojuma apstākļus

Traucē ekosistēmu atjaunošanos

Grūti apkarojama

<https://commons.wikimedia.org/>

Ierobežošanas un izskaušanas metodes:

- ▼ **Mehanizēta/manuāla izrakšana ar saknēm**
- ▼ **Dzinumu intensīva un regulāra apgriešana**
- ▼ **Herbicīdi**

Ošlapu kļava (*Acer negundo*)

- Vidēji liels, līdz 15 m augsts koks
- Miza pelēkbrūna, rievaina
- Lapas nepāra plūksnaini saliktas
- Divmāju augs
- Vīrišķie ziedi skarveidīgos puškos
- Sievišķie ziedi nokarenos ķekaros
- Zied maijā
- Auglis - divņspārnulis - riekstiņu skaldauglis ar spārnu, spārni šaurā leņķī
- Nogatavojas oktobrī
- Vairojas ar sēklām un sakņu atvasēm

- ▼ **Introducēta kā dekoratīvs, ātraudzīgs apstādījumu koks**
- ▼ **Plaši stādīta gar ceļmalām, aizsardzībai pret vēju**
- ▼ **Dabiskās teritorijās nokļūst:**
  - ar vēju
  - ar ūdeni
  - ar transportu
  - piesārņotu augsni

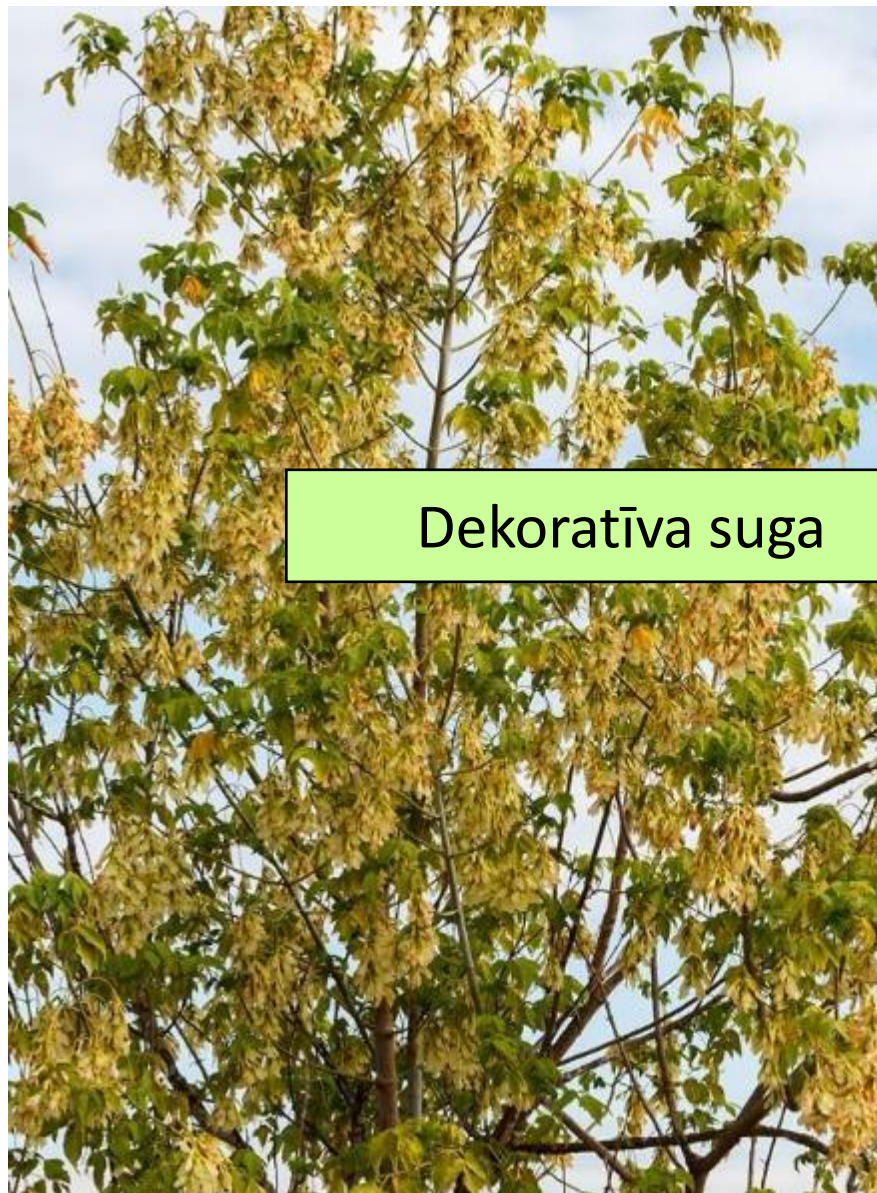

- ✓ **Labi aug dažādos augšanas apstākļos:**
- **upju ielejās**
- **vecu stādījumu apkārtnē**
- **skraju mežu pamežā**
- **sausās nogāzēs**
- **neapsaimniekotos laukos, pļavās, klajumos**
- **karjeros**
- **izgāztuvēs**
- **gar dzelzceļa līnijām, ceļmalām**
- **runderālās teritorijās, apdzīvotās vietās**

Foto: N. Romanceviča

Ošlapu kļava

Dekoratīva suga

Agresīva, veido blīvas audzes

Izmaina vietējo augu sabiedrības

Traucē ekosistēmu atjaunošanos

Grūti apkarojama

metodes:

- ▼ Mehanizēta/ manuāla izrakšana
- ▼ Stumbra gredzenošana
- ▼ Celmu frēzēšana
- ▼ Herbicīdi

Baltā robīnija

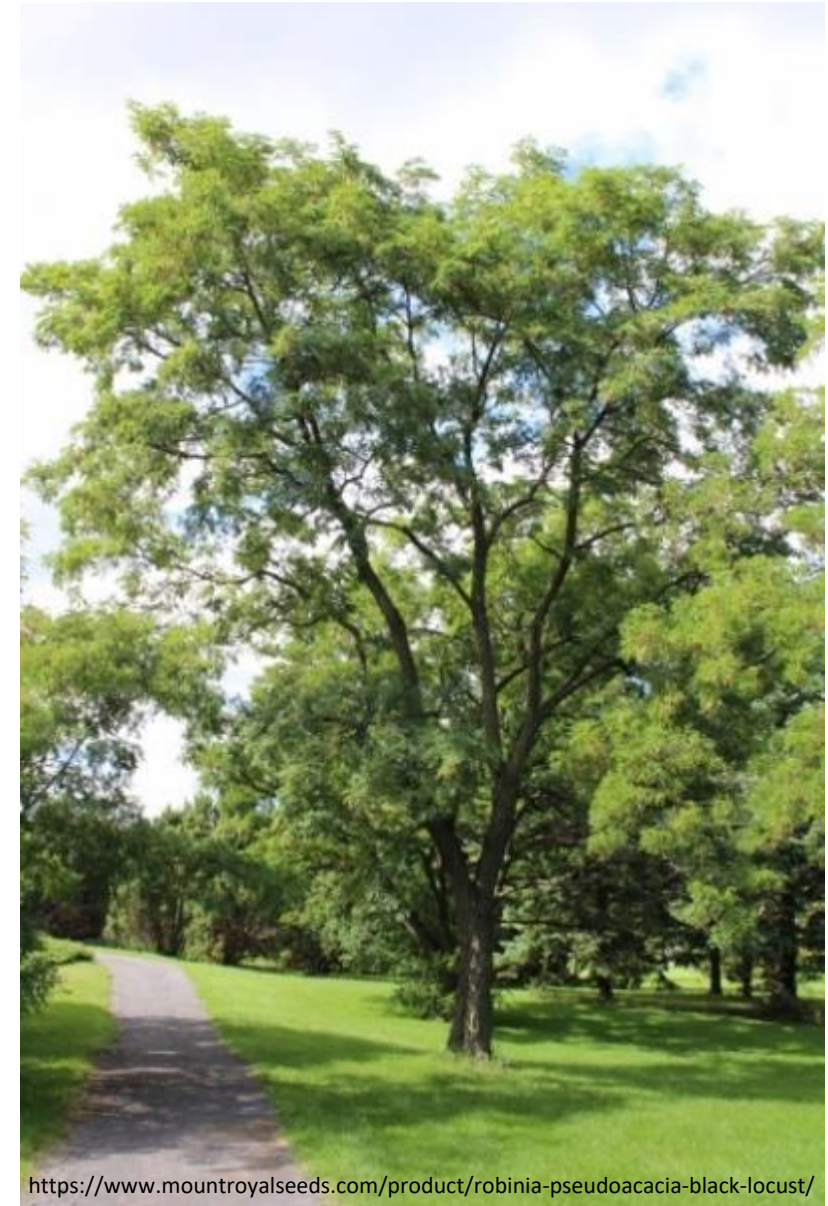
(*Robinia pseudoacacia*)

- ✓ **Liels, līdz 25–30 m augsts koks**
- ✓ **Miza brūngana, vecākiem kokiem rūsgani pelēka, ar dziļām plaisām**
- ✓ **Dzinumi ar līdz 2 cm gariem ērkšķiem**
- ✓ **Lapas saliktas, ar 9–25 lapiņām**
- ✓ **Ziedi garos ķekaros, balti līdz iesārti, smaržīgi.**
- ✓ **Zied jūnijā.**
- ✓ **Auglis - brūni iesarkana pāksts, ar 3–15 sēklām.**
- ✓ **Nogatavojas oktobrī**
- ✓ **Vairojas ar sēklām un sakņu atvasēm**

Galvenie izplatības ceļi

- ▼ **Introducēta kā dekoratīvs apstādījumu koks**
- ▼ **Plaši stādīta parkos, ielu apstādījumos u.c.**
- ▼ **Sēklu un sakņu fragmentu pārvešana no vienas vietas uz citu ar piesārņotu augsni**
- ▼ **Stādi nopērkami komerciālās stādaudzētavās, sēklas var pasūtīt internetā**

- ▼ Pamestu mājvietu apkārtnē
- ▼ Neapsaimniekotos parkos
- ▼ Gaišos mežos, mežmalās
- ▼ Krūmājos
- ▼ Ceļmalās
- ▼ Upju piekrastēs
- ▼ Smiltājos
- ▼ Piejūras kāpās
- ▼ Antropogēni ietekmētās teritorijās pilsētās un apdzīvotās vietās

<https://powo.science.kew.org/>

<https://it.yougardener.com/>

Baltā robīnija

<https://powo.science.kew.org/>

Dekoratīva suga

Nektāra un putekšņu avots

Agresīva, veido blīvas audzes

Samazina sugu daudzveidību

Ilgtermiņā izmaina barības vielu saturu augsnē un līdz ar to arī augu sabiedrības

Grūti apkarojama

<http://species.wikimedia.org/>

Ierobežošanas un izskaušanas metodes:

- ▼ **Mehanizēta/manuāla izrakšana**
- ▼ **Stumbru gredzenošana**
- ▼ **Regulāra apgriešana**
- ▼ **Ganišana - kazas**
- ▼ **Herbicīdi**

PALDIES!

Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija
LIFE19 IPE/LV/000010 - LIFE-IP LatViaNature